

Фесенко О. М.
кандидат юридичних наук,
докторант
Науково-дослідного інституту публічного права

ВИДИ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

TYPES AND ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF INVESTMENT PROTECTION ENTITIES IN UKRAINE

Статтю присвячено аналізу суб'єктів захисту інвестицій в Україні, оскільки питання про поняття та види суб'єктів захисту інвестицій в економічній та юридичній літературі є дискусійним. Охарактеризовано основні види суб'єктів захисту інвестицій та визначено їх адміністративно-правовий статус.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, захист інвестицій, суб'єкти, суб'єкти захисту інвестицій.

The article is devoted to the analysis of investment protection subjects in Ukraine, since the question of the concept and types of investment protection subjects in the economic and legal literature is debatable. The main types of investment protection subjects are described and their administrative and legal status is determined.

Key words: investments, investment activity, investment protection, the subjects, the subjects of investment protection.

Постановка проблеми. В умовах подолання інвестиційної кризи, обумовленої переходом до ринку, теоретичне осмислення цілей і завдань правового забезпечення діяльності інвесторів особливо актуально. Перетворення в ході адміністративної реформи органів виконавчої влади, що здійснюють правове регулювання інвестицій та забезпечують управління процесом захисту прав інвесторів та недопущення надмірного втручання в їх діяльність, вимагає визначення єдиних цілей, завдань захисту інвестицій, і, відповідно, таких ключових понять, як «суб'єкти адміністративно-правового захисту інвестицій», «право інвесторів на адміністративний захист», однак реформування не дозволяє задовольнити цю потребу. Адміністративно-правовою наукою не запропоновано єдиного формулювання цих інститутів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даной проблематики торкалися роботи таких теоретиків та практиків як: Д. А. Агапов, А. В. Майфат, Д. С. Ратнікова, О. П. Гетманець, О. Г. Хрімлі, М. М. Біліхар, В. В. Поєдинок та інші. Проте, окремі аспекти даной проблематики потребують новітніх підходів для їх вирішення.

Мета цієї статті полягає у тому, щоб встановити види суб'єктів захисту інвестицій в Україні та проаналізувати їх адміністративно-правовий статус.

Виклад основного матеріалу. Комплексний характер регулювання інвестиційно-захисних відносин передбачає закріплення в законодавстві не тільки цілей, принципів, а й напрямів правового захисту діяльності органів державного та муніципального управління, спрямованої на розвиток інвестиційного ринку. Для визначення заходів адміністративно-правового та фінансово-правового впливу на суб'єкти інвестиційно-захисних відносин необхідно встановити коло суб'єктів і з'ясувати їх адміністративно-правовий статус.

Питання про поняття та види суб'єктів захисту інвестицій в економічній та юридичній літературі

є дискусійним. Дискусійність цього питання обумовлена відсутністю єдиної юридичної концепції розуміння інвестиційної діяльності, а також використанням законодавцем для позначення осіб, інвестують свої кошти в ті чи інші види діяльності, різної термінології. Тому, поняття та коло суб'єктів захисту інвестицій будуть залежати насамперед від змісту, що вкладається в поняття «інвестиційна діяльність». Інвестиційна діяльність в економічній сфері являє собою процес розміщення капіталу, що має спеціальне цільове призначення (отримання вигоди). Отже, у загальному вигляді поняття «суб'єкти захисту інвестиційної діяльності» охоплюватиме учасників процесу розміщення капіталу, що має спеціальне цільове призначення (з економічної точки зору). Однак таке визначення носить надмірно узагальнений характер, і його необхідно конкретизувати стосовно до правової сфери [9, с. 55].

Загальнотеоретичне поняття суб'єкта права, що використовується і в галузевих правових науках, було розроблено професором С. С. Алексєєвим. Вчений виділив дві основні ознаки суб'єкта права «особа, учасник суспільних відносин (індивіди, організації), яка за своїми особливостями може бути носієм суб'єктивних прав та обов'язків... особа, яка реально здатна брати участь у правовідносинах, набула властивість суб'єкта права в силу юридичних норм» [3, с. 139].

Отже, суб'єкти захисту інвестиційної діяльності повинні володіти зазначеними ознаками, тобто бути носіями певного обсягу прав та обов'язків у сфері інвестиційної діяльності. Однак необхідно мати на увазі кілька моментів: 1) інвестиційна діяльність може опосередковуватися в одних випадках приватноправовими, а в інших-публічно-правовими формами; 2) інвестиційні процеси регламентуються досить різноманітно, через що існують різні юридичні моделі поняття «інвестиції», відповідно, коло суб'єктів інвестиційної діяльності може відрізнятися. Отже, для встановлення конкретного кола

суб'єктів захисту інвестиційної діяльності необхідно насамперед виявити правову природу відносин, які виникли, а потім звернутися до нормативних актів, що їх регламентують, тобто до інвестиційного законодавства [1, с. 56].

Система інвестиційного законодавства об'єднує різні за своєю галузевою належністю правові норми, серед яких можна виділити: 1) загальні нормативні акти, орієнтовані на регулювання широкого комплексу відносин; 2) спеціальні, спрямовані на регулювання окремих видів відносин. Основа правового регулювання інвестиційної діяльності становлять саме норми, регламентують правовий статус її суб'єктів.

Останнє цілком закономірне, оскільки, по-перше, від визнання особи суб'єктом «інвестиційного права» залежить надання йому відповідних прав і пільг, які встановлені в нормах інвестиційного права; по-друге, статус суб'єкта має значення при реєстрації, допуску до здійснення господарської діяльності. По-третє, якщо особу, наприклад, визнано інвестором, на неї можуть поширюватися гарантії та інші умови, передбачені законодавством [8, с. 20; 1, с. 56].

В юридичній літературі виділяються різні ознаки суб'єктів захисту інвестиційної діяльності, але більшість з них, на наш погляд, характерно для суб'єктів права і правовідносини в цілому. Серед специфічних ознак суб'єктів захисту інвестиційної діяльності, і то досить умовно, можна назвати поєднання функції двох або декількох учасників, наприклад, виступати одночасно в якості замовника, вкладника, кредитора, покупця, акціонера тощо, така ситуація, на наш погляд, пов'язана з тим, що поняття «суб'єкти інвестиційної діяльності» саме по собі досить збірне та абстрактне, оскільки їм фактично охоплюються суб'єкти різних галузей [1, с. 56–57]. У доктрині існують різні класифікації суб'єктів інвестиційної діяльності. Наприклад, А. В. Майфат виділяє наступних суб'єктів ринку інвестицій: організаторів інвестування, інвесторів, суб'єктів інвестиційної діяльності, професійних учасників ринку інвестицій. У поняття «суб'єкти інвестиційної діяльності», на думку автора, входять колективні або інституційні інвестори, які поділяються на універсальних колективних інвесторів та спеціалізованих колективних інвесторів [10, с. 104]. Д. С. Ратнікова пропонує розводити поняття «суб'єкти інвестиційної діяльності» та «суб'єкти інвестиційного процесу» [17, с. 10]. До перших вона відносить інвестора та інших осіб, яким він передає повноваження щодо реалізації своїх функцій (замовник, оператор в угодах про розподіл продукції, керуючий на ринку цінних паперів, користувач); до других – суб'єктів інвестиційної діяльності, а також інших осіб, які сприяють інвестору в реалізації інвестиційного проекту (в тому числі підрядників, постачальників обладнання та ін.) [17, с. 11]. Таким чином, на думку Д. С. Ратнікової, поняття «суб'єкти інвестиційного процесу» більш широке за своїм змістом [1, с. 57]. З точки зору О. М. Вінника можна виділити таких учасників інвестиційної діяльності: виконавці – суб'єкти господарювання, що здійснюють практичні дії щодо

реалізації інвестицій. Наприклад, проектні, будівельні, впроваджувальні та інші організації, що виконують роботи, виготовляють продукцію, надають послуги, необхідні для реалізації інвестицій; банки та інші фінансові структури, що надають кошти для вкладення інвестицій; інвестиційні інститути, серед яких чільне місце посідають інвестиційні фонди та інвестиційні компанії, довірчі товариства (виконують роль фінансових посередників на ринку інвестицій); органи державного, регіонального, галузевого, міжгалузевого тощо господарського управління (міністерства та відомства, виконками місцевих рад народних депутатів, господарські об'єднання тощо); органи державного регулювання у сфері інвестиційної діяльності [22, с. 97; 6, с. 13].

Звернемося до законодавства, відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність» суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави [15]. На основі Закону ми можемо виділити дві категорії суб'єктів інвестиційної діяльності – це інвестори та учасники, але вони можуть одночасно суміщати ці статуси. Відтак, інвестори – суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування (ч. 2 ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність»). В свою чергу, учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора (ч. 3 ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність») [15].

Необхідно підкреслити, що правозахисні дії суб'єктів інвестиційної діяльності так чи інакше залежать від волі держави. Саме тому, особливим правовим статусом в інвестиційно-захисних відносинах, безумовно, володіє держава, яка, з одного боку, може виступати безпосередньо як інвестор, а з іншого боку – як носій владних повноважень. Держава як учасник інвестиційної діяльності, виступаючи в якості інвестора, рівноправного суб'єкта цивільно-правових відносин в інвестиційній діяльності, одночасно здійснює управління нею в межах державної території. У той же час держава виступає й власником майна. В свою чергу, управління державною власністю виступає адміністративною, владною діяльністю. Організація управління державною власністю являє собою складну сукупність дій органів держави: виступаючи як власник, держава повинна вирішувати завдання з ефективного управління своїм майном, що має на увазі, в свою чергу, наявність інвестиційних-захисних відносин, в яких вона виступає в якості інвестора. Ступінь участі держави в інвестиційній сфері має об'єктивні межі. Ці межі обумовлені, з одного боку, реальними фінансовими можливостями, а з іншого – тим, що присутність держави в економіці має сприяти припливу приватних інвестицій, а не їх витісненню, так як в процесі розвитку ринкових відносин доведено, що приват-

ні інвестиції використовуються ефективніше, ніж бюджетні. Перелік методів державного регулювання захисту інвестиційних проектів можна умовно розділити на прямі і непрямі. До непрямих відноситься створення сприятливих умов для захисту інвестицій, удосконалення системи оподаткування, розширення використання коштів населення та інших позабюджетних джерел фінансування інвестиційної діяльності, вжиття антімонопольних заходів, забезпечення можливості для інвесторів формувати власні інвестиційні фонди. До прямих методів державного регулювання захисту інвестицій належать безпосередня участь держави в інвестиційній діяльності, розробка, затвердження та фінансування інвестиційних проектів, формування переліку потенційних об'єктів у списку інвестиційних проектів [11, с. 27–28].

Отже, в якості суб'єкту захисту інвестиційної діяльності можуть виступати публічні утворення – держава Україна, органи державної влади, територіальні громади, державні підприємства, установи й навчальні заклади тощо, які є в більшості випадків суб'єктами публічного права. В якості державних органів, наділених компетенцією в інвестиційній сфері виступають Кабінет Міністрів України, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерство фінансів України, Міністерство закордонних справ, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Офіс фінансового контролю, Фонд державного майна України, Державний інноваційний фонд та інші. Слід відзначити, що особливим інструментом державної інвестиційної діяльності є кредитна політика, за допомогою якої стимулюється вкладення коштів у пріоритетні інвестиційні проекти. Держава здійснює кредитну політику через Фонд державного майна, Державний інноваційний фонд, Пенсійний фонд тощо.

У контексті забезпечення реалізації національних пріоритетів, сприяння виходу українських експортерів на зовнішні ринки, захисту їхніх економічних інтересів за кордоном і залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України з квітня 2013 року при МЗС діє Рада експортерів та інвесторів (РЕІ) (оновлений склад запрацював з 21 травня 2020 року). РЕІ – це консультативно-дорадчий орган при Міністерстві закордонних справ України, який допомагає українському бізнесу виходити на зовнішні ринки та розвивати експортну діяльність. У рамках РЕІ на постійній основі здійснюється моніторинг та оперативне інформування національних виробників стосовно потенційних можливостей розширення української присутності на світових ринках, зацікавленості іноземних компаній у налагодженні контактів з вітчизняними партнерами. Станом на 20 травня 2020 року до складу РЕІ входять 120 компаній. У практичному плані роботи РЕІ запроваджено механізм опрацювання звернень вітчизняних компаній щодо просування їх продукції та пошук партнерів на іноземних ринках із використанням наявних можливостей еко-

номічних відділів у складі закордонних диппредставництв. При цьому одним із ключових завдань роботи РЕІ є сприяння участі українських підприємств і компаній у тендерах та конкурсах, реалізації інфраструктурних та інвестиційних проектів за кордоном, участі у виставкових заходах та форумах, що сприяє розвитку міжнародної виробничої кооперації вітчизняних підприємств, збільшенню обсягів українського експорту та просуванню комерційних інтересів наших компаній на світових ринках в цілому [2].

В якості суб'єктів захисту інвестиційної діяльності можуть також виступати такі публічні утворення як органи місцевого самоврядування (Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР).

Для подальшого руху в напрямку створення сприятливого режиму для інвесторів роль державного управління бачиться в наступному:

- підтримці макроекономічної стабільності при зниженні інфляції. Падіння інфляції знижує рівень невизначеності та сприяє падінню номінальних та реальних ставок, підвищуючи доступність кредитних ресурсів для реального сектора економіки.
- необхідності продовження модернізації українського законодавства, що регламентує інвестиційну діяльність, в правозахисному напрямку. Треба позбавити учасників інвестиційного процесу від необхідності вдаватися до сумнівних і «сурогатних» схем. При відсутності прозорості та однозначності в договірних зобов'язаннях немає довіри інвесторів, а значить, немає повноцінної захищеності прав та фінансів інвестора.
- прийнятті таких законодавчих актів, які б застосовувалися на практиці без спотворень, зволікань та винятків.

Можна зробити висновок про те, що інвестиційні процеси в Україні потребують набагато більше правової підтримки та захисту держави, у створенні адекватної нинішнім умовам законодавчої бази, ніж у вливанні бюджетних коштів у реалізацію інвестиційних проектів.

В якості окремої групи суб'єктів захисту інвестиційної діяльності в юридичній літературі виділяють «квазісуб'єктів інвестування», тобто об'єднання осіб, які спільно вкладають матеріальні та фінансові ресурси для досягнення економічних та соціально корисних цілей (такий підхід знаходить відображення, наприклад, у ст. 1 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» від 14.09.1999 р. № 1039-XIV відповідно до якої інвестор (інвестори) – громадянин України, іноземець, особа без громадянства, юридична особа України або іншої держави, об'єднання юридичних осіб, створене в Україні чи за її межами, особи, які діють окремо чи спільно, що має (мають) відповідні фінансово-економічні та технічні можливості або відповідну кваліфікацію для користування надрами та визначений переможцем (переможцями) конкурсу; особа, яка набула прав та обов'язків, визначених угодою про розподіл продукції, в результаті передачі прав та обов'язків [16]).

За виконуваними функціями в процесі захисту інвестиційної діяльності в якості суб'єктів можуть виступати безпосередньо інвестори та такі їх види як вкладники, кредитори та покупці, а також інші учасники як замовники, підрядники й користувачі об'єктів інвестиційної діяльності.

Інвестор є центральним поняттям у колі суб'єктів захисту інвестиційної діяльності, що охоплює осіб, які вкладають власні, позикові або залучені кошти та забезпечують їх цільове використання. Інвесторами можуть бути публічно-правові утворення, державні органи, фізичні та юридичні особи, які не мають статусу юридичної особи об'єднання юридичних осіб, міжнародні організації [9, с. 59]. У спеціальній літературі вважається, що суб'єкт стає інвестором, «коли він розміщує капітал у виробництво, як засіб отримання ним доходу» [18, с. 36] та тим самим очікує отримання зазначеного доходу. Розбіжності починаються в тому, хто і як може отримати дохід від використання вкладених коштів, який ступінь участі інвестора. Так, ряд авторів в якості інвесторів визнають тільки тих осіб, «хто реально бере участь у виробничому процесі використання інвестицій або забезпечує їх цільове застосування, в силу чого він має право брати участь в прибутках, отриманих від використання інвестицій» [5, с. 121]. Інші, навпаки, вважають, що контроль над цільовим розпорядженням коштів – це право інвестора, але не складова його статусу [20, с. 43; 9].

В свою чергу, В. В. Поєдинок, досліджуючи основні права інвестора у сфері господарювання, запропонувала їх поділ на: 1) права щодо здійснення інвестування, які обслуговують власне здійснення господарської функції інвестора (право здійснювати інвестиції в будь-яких формах та в будь-яких видах, у будь-які об'єкти та в будь-яких обсягах, з урахуванням обмежень, встановлених законом; право використовувати власні, позичкові і залучені кошти для фінансування інвестиційної діяльності, за винятком випадків, коли використання позичкових та/або залучених коштів обмежене або заборонене законом; право залучати на договірній основі для реалізації інвестицій будь-яких учасників інвестиційної діяльності відповідно до законодавства, а також об'єднувати кошти з коштами інших інвесторів); 2) права щодо інвестицій та результатів їх здійснення (право на володіння, користування, розпорядження, здійснення інших правомочностей щодо об'єктів та результатів інвестиційної діяльності відповідно до закону та умов договору; право передавати за договором свої права та обов'язки щодо здійснення інвестицій з урахуванням обмежень, встановлених законом; право на припинення інвестиційної діяльності відповідно до законодавства та умов договору); 3) права щодо сприятливих умов інвестиційної діяльності (право на отримання суттєвої інформації про господарську діяльність реципієнта інвестицій та/або об'єкти інвестування; право на отримання державної підтримки в формах та випадках, передбачених законодавством, – прямої у вигляді надання бюджетних коштів та непрямої у вигляді надання пільг, а також додаткових гарантій) [13, с. 13].

З урахуванням спрямованості основної господарської діяльності, здійснюваної інвесторами, їх поділяють на індивідуальних та інституціональних інвесторів. Індивідуальний інвестор – це фізична або юридична особа, здійснила вкладення власних коштів у формі інвестицій для розвитку основної виробничо-господарської діяльності. Як правило, індивідуальний інвестор зацікавлений тільки в тому, щоб вільні гроші принесли йому прибуток, який стане джерелом доходу на пенсію або ж забезпечить фінансову стабільність його родині. Інституційний інвестор – це фінансовий посередник, що акумулює кошти індивідуальних інвесторів та здійснює інвестиційну діяльність від своєї особи. Вони здійснюють свою діяльність за рахунок та в цілях власників коштів і розподіляють результати інвестування між власниками. В якості інституційних інвесторів виступають банки, інвестиційні компанії, інвестиційні фонди, що спеціалізуються, як правило, на операціях з цінними паперами, пенсійні фонди, страхові компанії. Діяльність індивідуальних інвесторів можна охарактеризувати двома ознаками: залучення інвестицій за допомогою укладання відповідних інвестиційних договорів пенсійного, довірчого управління, акціонерного та інших; інвестування майна в діяльність інших суб'єктів обороту на підставі договорів інвестиційного характеру [9, с. 60].

Права інших учасників інвестиційної діяльності законодавством не визначені. Це означає, що всі інші суб'єкти захисту інвестиційної діяльності визначають коло своїх повноважень за домовленістю з інвестором та закріплюють їх у договорі. У зв'язку з цим, виникає необхідність проаналізувати і інші види інвесторів.

Отже, визначимо кредитора як суб'єкта захисту інвестиційної діяльності. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 року [7] встановлює, що кредитор – юридична або фізична особа, а також контролюючий орган, уповноважений відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника; забезпечені кредитори – кредитори, вимоги яких до боржника або іншої особи забезпечені заставою майна боржника; конкурсні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли до відкриття провадження у справі про банкрутство і виконання яких не забезпечено заставою майна боржника; поточні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли після відкриття провадження у справі про банкрутство. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI встановлює, що кредитор – це юридична або фізична особа, яка має підтверджені у встановленому порядку вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, у тому числі щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також контролюючі органи – щодо податків та зборів [12].

Розглядаючи такого суб'єкта як вкладник, необхідно зазначити, що згідно з ч. 1 ст. 1058 Цивільного кодексу України, якою регулюється договір банківського вкладу, вкладник – це сторона договору, яка здійснює передачу грошової суми (вкладу) іншій стороні (банку) з метою отримання процентів або доходу в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором. До відносин банку та вкладника за рахунком, на який внесений вклад, застосовуються положення про договір банківського рахунка (глава 72 цього Кодексу), якщо інше не встановлено цією главою або не впливає із суті договору банківського вкладу [21]. Згідно з постановою «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами» від 03.12.2003 р. № 516 [14] вкладник – це юридична чи фізична особа, яка здійснила розміщення готівкових (безготівкових) грошових коштів або банківських металів на рахунок у банку чи придбала ощадний (депозитний) сертифікат банку на договірних умовах.

Далі розглянемо суб'єкта, визначеного у ч. 2 ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність», а саме покупця. М. М. Бліхар пропонує такий термін як «інвестиційний покупець» – це сторона інвестиційних правовідносин, яка вклала власні позичкові або залучені майнові та інтелектуальні цінності в об'єкти інвестування і приймає або зобов'язується прийняти майно від продавця та сплатити за нього певну грошову суму з метою отримання від операцій з цим майном доходу у майбутньому [4, с. 300].

Про покупця як інвестора безпосередньо йдеться у частинах 5, 6 ст. 7 Закону України «Про інвестиційну діяльність», де передбачено право інвестора на придбання необхідного йому майна у громадян і юридичних осіб, а також право інвестора володіти, користуватися і розпоряджатися об'єктами та результатами інвестицій, включаючи реінвестиції та торговельні операції [15]. Практична реалізація ч. 5 ст. 7 Закону України «Про інвестиційну діяльність» знайшла відображення у постанові Верховного Суду України від 18.02.2015 р., який зробив правовий висновок щодо визнання права власності на нежитлові приміщення, зокрема на новостворене нерухоме майно, що набувається за договором інвестування [19, с. 92].

Висновки. Підводячи підсумок проведеному дослідженню суб'єктів захисту інвестиційної діяльності слід зазначити, що на державному рівні сформована досить функціональна система органів управління інвестиційною діяльністю, що включає як державні органи виконавчої влади, так і недержавні. Компетенція органів, що регулюють інвестиційну діяльність, строго нормативно визначена. Разом з тим хотілося б виділити ряд факторів в процесі управління інвестиційною діяльністю державними органами, що ускладнюють можливості реалізації інвестиційних проєктів. Це, перш за все, досить тривалі терміни виконання окремих управлінських погоджувально-дозвільних функцій, які на роки розтягують час запуску інвестиційних проєктів, що знижує їх економічну привабливість для інвестора.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агапов Д. А. Правовое обеспечение защиты инвестиций в Российской Федерации (Управленческий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14. Москва, 2004. 173 с.
2. Административное право Украины : онлайн-підручник. URL: <http://pravoznavec.com.ua/books/1/5#chlist> (дата звернення: 06.02.2020).
3. Алексеев С. С. Общая теория права: в 2 т. М.: Юрид. лит., 1981. Т.1. 583 с.
4. Бліхар М. М. Правова природа інвестиційних відносин: фінансово-правове регулювання : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2018. 488 с.
5. Бублик В. А. Гражданско-правовое регулирование внешнеэкономической деятельности в Российской Федерации: проблемы теории, законотворчества и правоприменения : монография / М-во общ. и проф. образования Рос. Федерации. Ур. гос. юрид. акад. Екатеринбург : Изд-во УрГЮА, 1999. 226 с.
6. Вітнік О. М. Інвестиційне право : навчальний посібник. К. : Юридична думка, 2005. 568 с.
7. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 19. Ст. 74.
8. Коренев А. П. Административное право России. Москва, 1999. 280 с.
9. Лаптева А. М. Понятие и виды субъектов инвестиционной деятельности. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Право*. № 1. 2014. С. 55–61.
10. Майфат А. В. Гражданско-правовые конструкции инвестирования : монография. М.: Волтерс Клувер, 2006. 328 с.
11. Никишина М. Г. Субъекты инвестиционной деятельности и их экономические связи. *Ученые записки Орловского государственного университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки*. № 6. 2011. С. 26–33.
12. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 року № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112.
13. Посидинок В. В. Правове становище інвестора як суб'єкта господарських відносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.04. Київ, 2004. 20 с.
14. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами : Постанова Національного банку України від 03.12.2003 року № 516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03> (дата звернення 14.01.2020).
15. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 року № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991, № 47, ст. 646.
16. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14.09.1999 року № 1039-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 44. Ст. 391.

17. Ратникова Д. С. Правовое регулирование инвестиционной деятельности в Российской Федерации: теоретические основы: автореф. дис. канд. юрид. наук. М., 2011. 26 с.
18. Семилютина Н. Г. Инвестиции и рынок финансовых услуг: проблемы законодательного регулирования [Текст]. *Журнал российского права*. 2003. № 2. С. 30–42.
19. Хрімлі О. Г. Захист прав інвесторів у сфері господарювання: теоретико-правовий аспект : монографія / НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 320 с.
20. Цепов Г. В. Инвестиции в строительство : Проблемы гражданско-правового регулирования. *Юридический мир*. 2001. № 2. С. 42–46.
21. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003, №№ 40-44, ст. 356.
22. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Чернадчук Т.О. Основи інвестиційного права України: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: ВД «Княгиня Ольга», 2005. 384 с.